

Ali glas lahko vidimo?

Irena Tomažin *Okus tišine vedno odmeva v Cankarjevem domu – Ples je govorica, zapisana molku*

Kako se glasovi manifestirajo v telesu in kako se telo manifestira v glasu? Odgovor na to vprašanje vam bo morda odstrla plesno-vokalna predstava Irene Tomažin *Okus tišine vedno odmeva*.

TANJA CIRMAN

Združevanje relativno po krivici ločenih umetniških izrazov, giba in glasu, se je pri Ireni Tomažin začelo, ko je kot sodobna plesalka pri 25 letih odkrila glas. Mejnik pri prestopu s sodobnega plesa na raziskovanje zvočnih struktur in glasovno eksperimentiranje je solo predstava *Kaprica* (2005), ki jo je čez dve leti nadgradila s *(S)pozabo kaprice*; za obe je prejela zlato ptico Liberalne akademije. »Glas me je zaznamoval, zapeljal, še vedno pa imam občutek, da se ukvarjam z isto stvarjo – to je s telesom, bodisi skozi glas, gibanje glasu, ali skozi prostor, ki ga potem poimenujem ples. Ples je govorica, ki je v nekem smislu zapisana molku,« je razložila umetnica, ki glas dojema kot nekaj fizičnega, nekaj, kar zadene tudi skozi telo. »Glas je pomembno gledati in videti, kaj naredi telesu. Je gesta v prostoru, akcija v telesu in v tem smislu si ga želim izraziti skozi predstave,« je pojasnila Tomažinova, ki se z raziskovanjem glasu ukvarja tudi znanstveno v okviru podiplomskega študija pri dr. Mladenu Dolarju.

Prežvekovanje besed

V tokratni predstavi, ki bo premierno uprizoritev doživela danes ob 20. uri v Cankarjevem domu, so izhodišče njenega zanimanja ljudske pesmi. Peti štiristo ali tisoč let staro pesem je izredno močan občutek, je dejala Tomažinova, ob tem jo navdaja občutek spoštovanja do nečesa tako starega, da je preživelo toliko let, medtem ko radijski hiti zamrejo v nekaj mesecih ali letih.

S Sabino Đogić sta na filmski trak posneli srečanja s prenašalci tega bogatega in kompleksnega ljudskega izročila – Ljubo Jenče, Bogdano Herman, Boštjana Narata, Natalko Polovynko in Svetlano Spajić. Gre za dragocen material ljudskega izročila, vendar ga ne bo uporabila neposredno v predstavi, temveč ga bo v prihodnosti predstavila tudi v dokumentarnem filmu. »V tem sem našla pravo zvočno avantgardo, ki jo danes slišiš malo kje,« je prepričana Tomažinova, ki se sicer ne vidi kot ljudsko pevko, a ugotavlja, da je bilo njeno petje že do zdaj dosti bolj povezano z ljudskimi pesmimi kot s sodobnimi napevi. Glasovi, ki jih sliši, so zelo stari, pravi. Projekt *Okus tišine vedno odmeva* bo tako refleksijska tega procesa, ki se je pravzaprav pričel že pred štirimi leti. Še vedno gre za uprizorjanje glasu, pri čemer jo zanima, kaj naredijo pesmi iz telesa. »Vzdržati hočem pustoto glasu in telesa, brez ilustriranja v glasu. Hočem surovost, da vidim, kaj lahko naredi glas na telo, in obratno, kako lahko telesni izraz v sebi že drži glas, vendar se ga ne sliši,« je pojasnila Tomažinova.

Prav neposlušljivi in surovi so bili njeni posnetki na analogni diktafon v projektu *iT*, s katerim je gostovala po domačih in tujih festivalih, v zadnji epohi pa je odseval na njenem prvem in precej odmevnem albumu *Crying Games*. Če gre v *Okusu tišine* za opazovanje transformacije, ki se zgodi telesu, ko ga kipari glas, in nekaj, kar se dogaja na odru, je *iT* zvočni dogodek, pri katerem se Tomažinova ukvarja z besedami, jih prežvekuje, ji uhajajo, se z njimi igra. Gre za glas, ki je močno emocionalen, surov, nečloveški. Glas je danes tretiran kot inštrument estetike nekega aranžmaja, zato njeno zvočno in glasovno eksperimentiranje ne sodi med najbolj poslušane izdelke. »To, kar nam je danes vsakda-

nje poslušljivo, je zgolj disciplina ušesa. Naučeni smo, da se nam neposlušljive stvari zdijo čudne,« je naše nerazumevanje glasu pojasnila Tomažinova. Danes si malo ljudi upa nesproščeno glasovno izražati, saj je preveč ukoreninjeno, kaj je pravilno petje in kaj ne. Vendar, kot pravi sogovornica, barva našega glasu ni odvisna od tega, kako smo ga odpri in natrenirali, ampak od tega, koliko smo se pripravljeno slišati. »Kakovost glasov ni toliko odvisna od glasu samega, ker je glas izredno raznolik, ima ogromno prostora in časa,« je prepričana Tomažinova.

Glas kot ogledalo identitete

»V intimnem smislu je slišati samo sebe tudi neko ogledalo meni sami. Tako kot s katero koli ustvarjalnostjo tudi s petjem srečaš samega sebe. Če je glas nekaj, kar mi vsakič sproti spodnese identiteto, potem skušam zajeti samo sebe skozi stvari, ki jih počnem. Glas je konstrukcija vsega, kar pobiram iz okolice, in ko enkrat podvomiš o tem, se pred teboj odpre široka in dolga pot.« Eksperimentiranje in raziskovanje glasu je zanjo samoumevno, vendar ne v smislu iskanja stalnih novosti.

V začetku je izhajala predvsem iz gledališkega pristopa, pri katerem je telo v ospredju, zato jo je zanimalo raziskovanje notranje transformacije. Sodelovanje s Tomažem Gromom in z drugimi glasbeniki jo je premestilo v čisto raziskovanje zvoka. Ali lahko gledam in slišim premikanje glasu po prostoru, je eno od vprašanj, s katerimi se ukvarja, pri čemer se intuitivno spušča na spolzka tla. Njeno delo nikoli ni neopazeno. Nazadnje so jo opazili v Berlinu, kjer je s soustvarjalko Josephine Evrard nastopala v dobro sprejeti predstavi *Splet okoliščin*, in jo povabili na letošnjo Documenta.

Page: 24

Reach: 130000

Country: SLOVENIA

Size: 506 cm2

2 / 2

»Kar nam je danes vsakdanje poslušljivo, je zgolj disciplina ušesa. Naučeni smo, da se nam neposlušljive stvari zdijo čudne,« je povedala Irena Tomažin.